

travelbook

Meksyk

Jukatan i Chiapas

Bezdroża

Mistrzowska
ochrona **ERGO**
HESTIA®

Autorzy przewodnika: Ewa Pytel-Skiba, Paweł Skiba

Redakcja: Centrum Korekty (www.centrumkorekty.pl)

Korekta: Magdalena Gałuszka, Sandra Trela

Opracowanie kartograficzne: DAKA – Studio Graficzne

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

© OpenStreetMap contributors; www.opendatacommons.org/licenses/odbl

Skład: Dawid Kwoka

Projekt okładki: Ewa Jarocka; materiały graficzne na okładce zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autorzy oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorzy oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bemjt2>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie II

ISBN: 978-83-283-4557-7

Copyright © Helion, 2018

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Spis treści

ZAPROSZENIE DO PODRÓŻY	7
ATRAKCJE JUKATANU I STANU CHIAPAS	8
INFORMACJE PRAKTYCZNE	17
PRZED WYJAZDEM	18
Wybór czasu podróży	18
Formalności	18
PRZELOT	21
NA MIEJSCU	21
Czas lokalny	21
Język	22
Noclegi	22
Wyżywienie	23
Sklepy i zakupy	24
INFORMACJE A-Z	25
INFORMACJE KRAJOZNAWCZE	37
GEOGRAFICZNE ABC	38
Fauna	39
Flora	41
Klimat	41
► Rify koralowe	42
GOSPODARKA	44
SPOŁECZEŃSTWO	45
RELIGIA	47
KULTURA I SZTUKA	48
ŚWIĘTA I FESTIWALE	52
TRADYCYJNA KUCHNIA	54
ZWIEDZANIE	57
QUINTANA ROO	58
★ Akumal	60
★ Bacalar	62
Cancún	64
Chacchoben	70
Chetumal	72
★ Cobá	74
Cozumel	78

Felipe Carrillo Puerto	85
Isla Contoy	87
★ Isla Holbox	90
★ Isla Mujeres	94
★ Kohunlich	98
Muyil	101
★ Playa del Carmen	102
Puerto Aventuras	106
Puerto Morelos	107
Punta Allen	108
Tihosuco i Tepich	110
★ Tulum	112
YUCATÁN	117
★ Chichén-Itzá	119
Dzibilchaltún	128
★ Ek Balam	129
★ Izamal	132
Maní	135
Mayapán	136
★ Mérida	138
Oxkintok	143
Ruta Puuc	145
★ Uxmal	152
Valladolid	159
CAMPECHE	161
Becal	164
★ Becán	165
★ Calakmul	167
★ Campeche	169
Chicanná	174
Ciudad del Carmen	176
Edzná	177
Hecelchakán	181
Palizada	182
Xpujil	183
CHIAPAS	185
★ Agua Azul	188
Bonampak	190
Chiapa de Corzo	192
★ Kanion Sumidero	195

Misol-Ha	196
Ocosingo	197
★ Palenque	200
Puerto Arista	206
San Cristóbal de las Casas	207
▶ Cenote	216
Tapachula	220
Tuxtla Gutiérrez	221
Yaxchilán	224

REZERWATY PRZYRODY 225

★ Rezerwat Biosfery Calakmul	226
Rezerwat Biosfery Celestún	227
Rezerwat Biosfery Ría Lagartos	229
Rezerwat Biosfery Sian Ka'an	230

PARKI ROZRYWKI 233

Croco Cun Zoo	234
Dolphin Discovery	234
Selvatica – The Adventure Tribe	236
Aktun Chen Parque Natural Park	236
Xcaret	237
Xel-Há	238
Xoximilco	239
Xplor	240

SŁOWNICZEK POLSKO-HISZPAŃSKI 241

INDEKS 244

AUTORZY PRZEWODNIKA 246

Spis planów i map

Jukatan i stan Chiapas	przednia	Stan Yucatán	118
	okładka	Strefa archeologiczna Chichén-Itzá	120
Stan Quintana Roo	59	Stan Campeche	162–163
Cancún – centrum	65	Campeche	170
Cancún – zatoka	67	Stan Chiapas	186–187
Playa del Carmen	103	San Cristóbal de las Casas	209
Strefa archeologiczna Tulum	113	Mérida	tylna okładka

Kup książkę

Poleć książkę

Atrakcje Jukataniu i stanu Chiapas

PERŁY ARCHITEKTURY KOLONIALNEJ

San Cristóbal de las Casas

Spowite mgiełką indiańskiej mistyki, piękne kolonialne miasto otoczone górami. Wywiera niesamowite wrażenie, tym większe że należy ono do najbardziej kosmopolitycznych miast Meksyku.

Izamal

„Żółte miasto” zawdzięcza nazwę kolorowi fasad tutejszych domów i barwie murów potężnego klasztoru franciszkańskiego z XVI w. Opactwo szczyti się największym w obu Amerykach dziedzińcem, na którym w 1993 r. papież Jan Paweł II spotkał się z rdzenną ludnością amerykańską.

Maní

Miejscowy klasztor św. Michała Archanioła zalicza się do klejnotów barokowej sztuki sakralnej na Jukatanie. W 1562 r. franciszkanin Diego de Landa dokonał tutaj aktu spalenia prawie wszystkich spisanych kodeksów Majów.

Mérida

Stolica stanu Yucatán i największe miasto na półwyspie zwane jest „Paryżem Meksyku”. Słynie z pięknie zachowanej starówki – z najstarszym na Jukatanie budynkiem Casa de Montejo i malowniczą aleją Paseo de Montejo, przy której stoi kilka świetnie zachowanych XIX-wiecznych pałaców magnatów sisalowych.

Campeche

Miasto wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO. Na szczególną uwagę zasługuje starówka zabudowana kamienicami, których fasady mienią się żywymi barwami. Kolorytu miastu przydają również mury obronne przecięte kilkoma basztami i piękny nadmorski bulwar.

NAJPIĘKNIEJSZE STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Chichén-Itzá

Jedno z siedmiu współczesnych cudów świata. Majowie wznieśli się tutaj na wyżyny swoich umiejętności w dziedzinie astronomii i architektury. Górująca nad miastem piramida Kukulkana jest symbolem tej wysoko rozwiniętej cywilizacji.

Uxmal

Miejscowe budynki są przykładem najdoskonalszych osiągnięć konstrukcyjnych Majów, a tutejszy Pałac Gubernatora słynie jako architektoniczny majstersztyk.

Palenque

Nieco tajemnicze miasto Majów położone pośród gęstwiny tropikalnej roślinności. Właśnie tutaj odkryto nietknięty grobowiec króla Pakala Wielkiego.

Calakmul

Niegdyś było to jedno z najpotężniejszych miast Majów. Widoki ze szczytu piramid, których sylwety wyrastają ponad korony drzew, są oszałamiające.

Tulum

Turkusowe wody Morza Karaibskiego, plaża pokryta białym piaskiem, porośnięte palmami klify, a na nich miasto Majów – Tulum. Każde wykonane tutaj zdjęcie jest niczym pocztówka.

Kup książkę

Poleć książkę

OBIEKTY Z LISTY UNESCO

Pośród 31 położonych na terytorium Meksyku miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO sześć znajduje się na Jukatanie i w stanie Chiapas. Należą do nich:

- Rezerwat Biosfery Sian Ka'an (zob. s. 230);
- dawne miasto Majów i chronione lasy zwrotnikowe Calakmul (zob. s. 167);
- miasto prekolumbijskie i Park Narodowy Palenque (zob. s. 200);
- miasto prekolumbijskie Chichén-Itzá (zob. s. 119);
- miasto prekolumbijskie Uxmal (zob. s. 152);
- zabytkowe miasto warowne Campeche (zob. s. 169).

MUZEA I ATRAKCJE KULTUROWE

Muzeum Majów w Chetumal

Jedno z najpiękniejszych interaktywnych muzeów poświęconych cywilizacji Majów. Na każdym z trzech pięter obiektu zaprezentowano znaną z kosmologii Majów ideę trzech poziomów wszechświata.

MUSA: podwodne muzeum w Cancún

Na dnie morskim umieszczono rzeźby, które mają pomóc w odtworzeniu rafy koralowej. Czeką nas tu niezwykle snurkowanie z maską i rurką.

Baluarte de Santiago

Jeden z ośmiu bastionów, które niegdyś strzegły dostępu do Campeche. Wewnątrz znajduje się mały, ale niezwykle urokliwy ogród botaniczny z dziesiątkami roślin z Jukatany.

Kościół w Chamuli

Niezwykła świątynia, w której chrześcijańskie przedmioty kultu współlistnieją z obiektami związanymi z szamanizmem i religiami prekolumbijskimi – tworzy to jedyny w swoim rodzaju synkretyzm.

Muzeum Na Bolom w San Cristóbal de las Casas

To ciekawe muzeum przybliży ginący świat Indian z Chiapas, zwłaszcza Lakandonów.

Kup książkę

Poleć książkę

CUDA NATURY

Kanion Sumidero

Zapierający dech w piersiach, wyra-
stający na wysokość prawie 1000 m
ponad lustro wody kanion rzeki Grijal-
va. Spływ szybkimi łodziami zapewnia
niezwykle przeżycia.

Celestún

To miasteczko rybackie słynie przede
wszystkim z licznych kolonii różowych
flamingów, lasów i tuneli namorzynow-
ych, a także z pięknych plaż.

PUEBLOS MÁGICOS DE MÉXICO

Lista „Magiczne Miejsca”, sporządzona
w 2001 r. przez Ministerstwo Turystyki,
obejmuje ponad 100 obiektów o do-
niosłym znaczeniu historycznym, kultu-
rowym bądź turystycznym. Kilka z nich
znajduje się na Jukatanie, a także w sta-
nie Chiapas. Są to m.in.: Bacalar, Chiapa
de Corzo, Comitán, Isla Mujeres, Izamal,
Palenque, Palizada, San Cristóbal de las
Casas, Tulum oraz Valladolid.

Akumal

Miasteczko z szeroką białą plażą obrze-
żoną palmami, uwielbianą przez tu-
rystów. W odległości blisko 100 m od
brzegu znajduje się granica rafy kora-
lowej, pośród której pływają żółwie.

Cenote Las Palomitas

Tutejsza *cenote* – naturalna studnia kra-
sowa – jest w całości zamknięta. Warto
zobaczyć z utartych szlaków turystycz-
nych i na własne oczy ujrzeć grę pro-
mieni słonecznych, krystalicznie czy-
stą wodę i niezwykle formacje skalne.

Rezerwat Sian Ka'an

Dzике plaże, niska tropikalna roślinność,
laguna obfitująca w ryby, krokodyle,
delfiny, manaty oraz ptaki należące do
300 gatunków. Obiekt z listy UNESCO.

MIEJSCA PRZYJAZNE DZIECIOM

Park Xcaret

Niewielkie zoo, akwarium, piękna plaża, podziemna rzeka, tradycje i kultura kraju, a na zakończenie wizyty znakomity show. Meksyk w pigułce.

Croco Cun Zoo

Interaktywny park zoologiczny w okolicach Puerto Morelos. Zobaczymy tu m.in. papugi, jelenie i krokodyle.

Park Wodny Wet'n Wild w Cancún

Zjeżdżalnie, baseny, karuzele – wszystkie obiekty usytuowane nad brzegiem morza. Rozrywka dla całej rodziny.

Zoo w Méridzie

Ogród zoologiczny i zarazem park rozrywki. Bardzo popularne miejsce wśród mieszkańców Méridy.

Xpicob

Centrum Ekoturystyki położone niedaleko Campeche. Można tu popływać kajakami, podziwiać piękną przyrodę, ponurkować z maską i rurką, a od czerwca do listopada zaobserwować ciekawe zjawisko przyrodnicze – wykluwanie się żółwi.

Kup książkę

Poleć książkę

NAJLEPSZE KLUBY I DYSKOTEKI

Coco Bongo

Chyba najbardziej znany show świata. Odbywa się w Cancún i Playa del Carmen.

Blue Parrots

Klub z muzyką dyskotekową czynny na plaży w Playa del Carmen.

Dady'o (dawny klub Mandala)

Kultowy klub z muzyką dyskotekową położony na plaży w Cancún.

Mambocafé

Klub salsy położony w Méridzie, jeden z najlepszych na Jukatanie.

Señor Frog's

Fiesta, fiesta i jeszcze raz fiesta – to wszystko w Cancún. Na zmęczonych zabawą czekają tu również smaczne dania.

Kup książkę

Poleć książkę

NAJLEPSZE DANIA

Cochinita pibil

Mięso wieprzowe marynowane w pomarańczowoczerwonym wyciągu annato, uzyskiwanym z arnoty właściwej. Owija się je liściem bananowca i wkłada do otworu w ziemi, na którego dnie wcześniej roznieca się ogień. Dzięki wolnemu pieczeniu mięso jest bardzo delikatne.

Pan de cazón

Tortilla z pieczonym mięsem rekina szarego.

Tamal de bola de Chiapas

Papka z mąki kukurydzianej z mięsem wieprzowym i pomidorami, owinięta w liść kukurydzy.

Ceviche

Salatka ze świeżych ryb lub owoców morza, z dużą ilością soku z limonki, pomidorami, cebulą i kolendrą.

Sopa de Lima

Rosół z kurczaka z kawałkami twardej tortilli, doprawiony sokiem z limy (owoc cytrusowy).

Kup książkę

Poleć książkę

Chacchoben

Miejsce Czerwonej Kukurydzy – bo tak można przetłumaczyć majańską nazwę miasta – znajduje się ok. 180 km na południe od Tulum i 85 km na północ od Chetumal. Około 200 roku n.e. Majowie wybrali to miejsce na swą osadę. Pobliskie zbiorniki wodne (Laguna del Ocho i Laguna de Chacchoben) już wcześniej stanowiły zachętę do osiedlania się w tym rejonie: czas powstania pierwszych wiosek datuje się na okres preklasyczny. Chacchoben osiągnęło świetność w 700 r. n.e. – miasto zajmowało wtedy obszar o powierzchni 70 km². Było ważnym ośrodkiem społeczno-religijnym, zamieszkiwanym przez ok. 12–15 tys. mieszkańców.

HISTORIA

Najnowsza historia Chacchoben rozpoczyna się w roku 1940. Serviliano Cohuo, młody człowiek szukający miejsca na założenie domu, urzeczony ciszą i przyrodą malowniczego zakątka dotarł do dawnego miasta Majów. Przypadkowo odkrył zrujnowane świątynie i postanowił osiedlić się właśnie na tym terenie. Pierwsze mapy

tutejszej strefy archeologicznej opracował dr Peter Harrison – amerykański archeolog z Tulane University. Kiedy odbywał lot helikopterem nad Meksykiem, jego uwagę przykuły liczne zniekształcenia i wzgórza, dość nietypowe na płaskim piaszczystym terenie. Później okazało się, że to nic innego jak pokryte warstwą gęstej roślinności i pochłonięte przez ziemię pozostałości majańskich świątyń i piramid. W czerwcu 1972 r. dr Harrison powiadomił o swym odkryciu meksykański rząd.

Styl architektoniczny odrestaurowanych struktur świadczy o tym, że pełniły one funkcje administracyjne i religijne, służyły też jako miejsce zamieszkania członków grupy rządzącej i elit. Na terenie miasta znaleziono dwie stele z hieroglificznymi inskrypcjami, lecz znajdujący się na nich tekst był praktycznie nieczytelny. Odnalezione budowle cechuje styl architektoniczny typowy dla miast Majów położonych na ziemiach Petén; ośrodek pozostawał również pod wielkim wpływem Majów z rejonów północnego Belize.

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Jedna z majańskich piramid na terenie Chacchoben

WARTO ZOBACZYĆ

Jedną z dotychczas odrestaurowanych struktur jest **Wielka Platforma**, która prawdopodobnie służyła jako akropol, stanowiąc miejsce sprawowania obrzędów religijnych. Wznoszą się tutaj monumentalne piramidy ze świątyniami i ołtarze ofiarne. Szerokie schody wiodą do **Piramid Bliźniaczych**, między którymi znajduje się wejście na rozległy plac. Ta część miasta była również miejscem wydarzeń publicznych.

Budowle skupione w drugiej grupie stanowiły **rezydencjalną część** miasta. Podłużny prostokątny dziedziniec okalały niskie kamienne platformy, na których opierały się siedziby mieszkalne grupy rządzącej. Pomiedzy budynkami zachowały się też wąskie przejścia.

W innej części miasta znajduje się kolejny kompleks architektoniczny, obejmujący również budowle o charakterze mieszkalnym i administracyjnym. W tujszych domach wzniesionych z kamienia można zobaczyć ławy i pozostałości zdobionych fasad.

Podczas prac archeologicznych zgromadzono nie tylko kadzielnice ozdobione wizerunkami bóstw, ale również narzędzia, krzemienne noże, ostrza z obsydianu oraz ceramikę. Przedmioty te świadczą o istnieniu warsztatów rzemieślniczych założonych na terenie miasta.

Dojazd

Jeżeli dysponujemy samochodem, jedziemy z Cancún drogą nr 307 w kierunku Chetumal. Za miejscowością Limones skręcamy w drogę nr 293, prowadzącą do Méridy. Wjazd do strefy znajduje się 8 km dalej, po lewej stronie. Można tu również dojechać autobusem Mayab odjeżdżającym z Chetumal w kierunku José María Morelos.

Zwiedzanie

Strefa jest czynna w godz. 8.00–17.00, wstęp kosztuje 3 USD. Oprócz kasy biletowej na miejscu znajduje się toaleta, a czasami mieszkańcy pobliskiej wioski rozstawiają stragany z zimnymi napojami.

Kup książkę

Poleć książkę

Chetumal

Chetumal jest stolicą stanu Quintana Roo i powiatu Othón Blanco. Znajduje się w południowej części stanu, przy granicy z Belize, nad zatoką o tej samej nazwie. Nazwa miasta pochodzi z języka Majów Ch'aak Temal i oznacza „miejsce, w którym rosną czerwone drzewa” lub „miejsce, skąd schodzą deszcze”.

HISTORIA

Przed przybyciem Hiszpanów w miejscu dzisiejszego miasta istniała niewielka, ale ważna politycznie majańska osada Chactemal – rządzący nią sprawowali zwierzchnictwo nad południową częścią dzisiejszego stanu Quintana Roo i północnym Belize.

W 1512 r. Nachanowi Canowi, ostatniemu kacykowi Chectamal, ofiarowano dwóch Hiszpanów, którzy przeżyli zatonięcie swego galeonu: byli to Gonzalo Guerrero i Jerónimo de Aguilar. Guerrero całkowicie zasymilował się z Majami i nauczył ich nowoczesnej, jak na tamte czasy, sztuki walki. Został nawet mianowany szefem armii i pojął za żonę córkę kacyka, z którą miał kilkoro dzieci – były one pierwszymi Metysami Ameryki

Łacińskiej. Z tego powodu Chetumal nazywane jest też „kolebką Metysów”.

Ponieważ w czasach kolonialnych miejscowi Majowie stawiali najeźdźcom zdecydowany opór, Hiszpanie długo nie zdołali zbudować w regionie żadnego dużego miasta. Wyjątkiem był Bacalar (zob. s. 62), w którym założono silnie umocniony fort broniący mieszkańców przed atakami Majów i piratów angielskich.

Do 1898 r. tereny wokół Chetumal zamieszkiwali wyłącznie Majowie. Meksykański rząd pod przywództwem prezydenta Porfirio Díaza postanowił jednak zmienić tę sytuację i podjął decydującą ofensywę zbrojną przeciwko Majom. W efekcie ustalono nową granicę między Meksykiem a Hondurasem Brytyjskim (dzisiejsze Belize), która przebiegała od tąd na rzece Río Hondo. Poza tym odłączono tereny dzisiejszego stanu Quintana Roo od stanu Yucatán, nadając im status terytorium federalnego. Następnie utworzono bazę wojskową i punkt celny o nazwie Payo Obispo. Pierwszym komendantem garnizonu został oficer wojsk meksykańskich Othón Blanco. To właśnie

Kup książkę

Poleć książkę

★ Chichén-Itzá

Przez ponad dziewięć wieków Chichén-Itzá było jednym z najważniejszych miast północnego Jukatanu. Po stuleciach rozwoju jako ośrodek ceremonialny osiągnęło apogeum świetności w latach 800–1100, stając się największym centrum politycznym i religijnym półwyspu. W 1988 r. stanowisko archeologiczne w Chichén-Itzá wpisano na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, zaś 7 lipca 2007 r. obiekt został ogłoszony jednym z Siedmiu Nowych Cudów Świata.

HISTORIA

Najnowsze badania archeologiczne wskazują, że miasto było zamieszkane już ok. 150 r. p.n.e., zyskało zaś na znaczeniu ok. 550 r. n.e. Największy rozkwit zanotowało po roku 987, kiedy stało się stolicą państwa założonego przez legendarny lud Itzáes – twórcę stylu majowsko-tolteckiego. Nazwa miasta mogła pochodzić od dwóch świątyni *cenote*, przy których zostało założone – według tych hipotez miała oznaczać Otwór Studni Mieszkańców Itzá lub Źródła Ludu Itzá.

W okresie największego rozwoju miasto zajmowało powierzchnię ponad

25 km² i liczyło ponad 30 tys. mieszkańców. Było atrakcyjnym miejscem do życia ze względu na środowisko naturalne: przyległe żyzne tereny rolnicze oraz *cenote* zasobne w słodką wodę. Można wskazać też na czynnik rytualny i symboliczny, który zadecydował o założeniu miasta: była to bez wątpienia słynna i otoczona wielowiekowym kultem świątynia *cenote*.

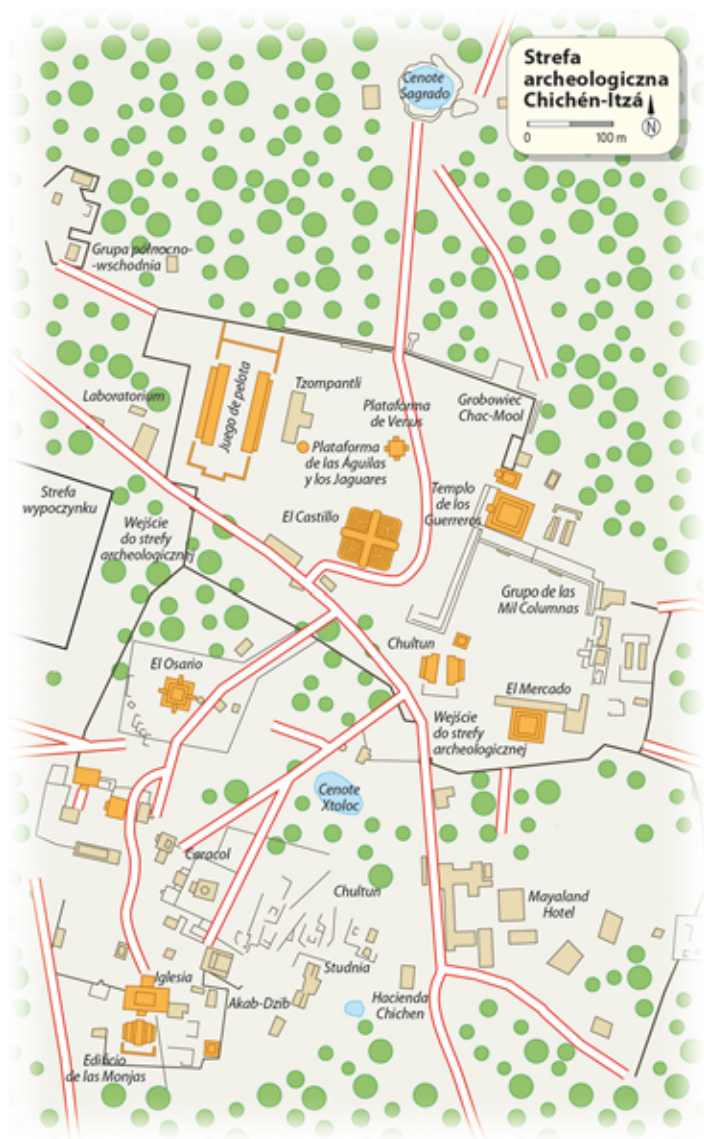
Około 700 r. Chichén-Itzá osiągnęło pozycję ważnego centrum politycznego i społecznego. Prawdopodobnie nazywało się wtedy Uuc-yab-nal (Siedem Smacznych Kolb Kukurydzy) i składało się z wielu monumentalnych kompleksów architektonicznych – można wśród nich wymienić Dom Jelenia, Czerwony Dom, Akab-Dzib, Świątynię Czerwonego Jaguara we wnętrzu piramidy Kukulkana i być może najważniejszy Klasztor Mniszek. W tym czasie w mieście dominował styl architektoniczny zwany Puuc.

Około 900 r. do miasta przybył lud Itzá, który nadał mu nowy charakter dzięki zmianom w stylu majowsko-tolteckim. Przestrzeń architektoniczna i budynki publiczne zostały umieszczone

Chichén-Itzá we wspomnieniach podróżników

Najstarszy i najpełniejszy opis miasta wyszedł w XVI w. spod pióra biskupa Diego de Landy. Jednak dopiero opisy Johna L. Stephensa i obrazy Fredericka Catherwooda, opublikowane w 1843 r. w książce *Incidents of Travel in Central America, Chiapas, and Yucatan*, ukazały całemu światu bogactwa Chichén-Itzá. W XIX w. miasto odwiedziło wielu podróżników i odkrywców. Do najbardziej znanych należą m.in.: B.M. Norman, baron Frederichstahl, Augustus Le Plongeon, Alfred P. Maudslay, Desiré Charnay, William Holmes i Teoberto Maler. Od lat 60. XX w. badaniami zajmują się głównie amerykański National Geographic Society i meksykański Narodowy Instytut Antropologii i Historii.

wokół koncentrycznych osi i połączone ze sobą siecią dróg.

Z nieznanых przyczyn ok. 1200 r. dzieje Chichén-Itzá dobiegły kresu. Zachowane kroniki wspominają o sporze

z Mayapán i jego władcą Hunacem Celem Cauchem. Tak czy inaczej lud Itzá został pokonany, miasto zaś opustoszało. Mieszkańcy wywędrowali na południe, gdzie w okolicach jeziora Petén

Kup książkę

Poleć książkę

Itzá w Gwatemali założyli nowe miasto Tayasal. Pod koniec XVII w. jako ostatnie poddało się ono hiszpańskiej dominacji.

WARTO ZOBACZYĆ

W zespole Chichén-Itzá znajduje się ok. 50 świątyń i obiektów: wszystkie są godne uwagi i sfotografowania. Strefa archeologiczna zajmuje powierzchnię ok. 8 km². Obszar ten podzielono na dwie części: **Chichén Nuevo** (Zespół Północny) i **Chichén Viejo** (Zespół Południowy), w których znajdziemy struktury wybudowane w różnych okresach i w różnych stylach architektonicznych.

El Castillo (Piramida Kukulkana)

Ta symetryczna piramida o wysokości 25 m została wzniesiona na planie kwadratu, w którym jeden bok ma długość 55 m. Cała budowla zajmuje obszar o powierzchni ponad 3000 m², a do górnej platformy z czterech stron prowadzą schody. Przy każdym podejściu umieszczono dużą głowę węża. Nachylone pod kątem 45 stopni schody prowadzą na górną platformę, gdzie znajduje się właściwa świątynia Kukulkana. Dziewięć spadzistych tarasów ozdobiono meandrami symbolizującymi prawdopodobnie

Równonocne efekty świetlne w Chichén-Itzá

Zwiedzając Chichén-Itzá podczas wiosennego lub jesiennego zrównania dnia z nocą (21–22 marca lub 21–22 września), można podziwiać efekt świetlny przypominający węża wspinającego się na El Castillo lub z niego spelzającego.

zwinęte korpusy pierzastych węży. Konstrukcja piramidy nawiązuje do kalendarza Majów: każdy z dziewięciu poziomów rozdzielają schody (co odpowiada 18 miesiącom roku, liczącym po 20 dni), liczba stopni (365) odpowiada liczbie dni w roku, a na każdej fasadzie mieszczą się 52 płaskie kasetony (symbolizujące „wiek Majów”, czyli cykl 52 lat). Piramida kryje jeszcze starszą piramidę – w jej wnętrzu naukowcy odkryli czerwony tron w kształcie jaguara, z wprawionymi oczami i cętkami z błyszczącego jadeitu. Znajduje się tam także obiekt zwany Chac-Mool (Łapa Jaguara) – figura ludzka ukazana w pozycji półleżącej, z głową zwróconą w inną stronę niż reszta ciała i rękami położonymi na brzuchu. Pod piramidami odkryto dość głęboką cenote.

▼ El Castillo (Piramida Kukulkana) wznosi się na wysokość 25 m

Mayapán

Mayapán jest położone ok. 40 km na południowy wschód od Méridy i 100 km na zachód od Chichén-Itzá, przy drodze nr 18. Był to prawdopodobnie najważniejszy ośrodek polityczny Majów na półwyspie Jukatan między 1250 a 1450 r. Tutejsze budowle w większości stanowią pomniejszone kopie Chichén-Itzá; renowacji poddano tylko niewielką część obiektów.

HISTORIA

W 1221 r. Majowie zbuntowali się przeciwko władcom z Chichén-Itzá. Po zakończeniu wojny domowej przedstawiciele najważniejszych miast na Jukatanie spotkali się w celu ustanowienia nowej władzy zwierzchniej. Zdecydowano o wybudowaniu nowej stolicy w pobliżu miasta Techaquillo – miejsca narodzin generała, który obalił rządy Chichén-Itzá. Wzniesiono mur obronny, a nową osadę nazwano Mayapán (dosł. Sztandar Ludu Majów).

Wódz bogatej rodziny Cocom, która brała udział w powstaniu przeciwko Chichén-Itzá, został wybrany na króla, a przedstawiciele pozostałych najważniejszych rodów arystokratycznych

otrzymali reprezentację we władzach. Taki układ sił przetrwał ok. 200 lat. W końcu w 1441 r. doszło do przewrotu przeciwko władcom Cocom: większość członków tej rodziny wymordowano, a spalone i ograbione Mayapán opustoszało. Od tego momentu Jukatan pogrążył się w walkach toczonych przez miasta-państwa.

W okresie świetności Mayapán było otoczone potężnym murem obronnym o grubości 6 m, przeciętym 12 bramami. Miasto z ok. 4 tys. budowli zajmowało obszar o powierzchni ok. 4,2 km². Szacuje się, że żyło tu wtedy 11–12 tys. mieszkańców. Mayapán znacznie ucierpiało podczas zajęć, do których doszło w XV w., kiedy to zerwano lub spalono wszystkie dachy najważniejszych budowli.

WARTO ZOBACZYĆ

W Mayapán można zwiedzić pozostałości strefy archeologicznej **📍 8.00–17.00**.

15-metrowa **piramida Kukulkana** – znana również jako struktura Q162 – znajduje się na środku głównego placu. Część świątyni zawałiła się, odsłaniając starszą, ale mniejszą strukturę wewnątrz. Był to

▼ El Caracol (po prawej) służył jako obserwatorium astronomiczne

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Plaskorzeźby stiukowe w Mayapán

1,5-metrowy stiuk z grawerami czterech wojowników i ozdobami ptaków po obu stronach. W miejscu głów żołnierzy pozostawiono wielkie otwory. W dniach przesilenia letniego (noc z 21 na 22 czerwca) i zimowego (noc z 21 na 22 grudnia) na piramidzie zachodzą pewne zjawiska astronomiczne spowodowane usytuowaniem i konstrukcją budynku.

Cenote Chen Mul – sakralna *cenote* Majów, pełniła taką samą funkcję co Cenote Sagrado w Chichén-Itzá (zob. s. 126). Przypuszcza się, że na terenie Mayapán znajdowało się łącznie ok. 30 studni *cenote*.

Północna i południowa ściana **Sali Fresków** są pokryte malowidłami przedstawiającymi bogato odzianych dostojników, z ozdobami na głowie i na rękach. Dominującymi kolorami są tu czerwień i żółć, niebieski zaś służył za tło.

El Caracol to zachowana w dobrym stanie okrągła wieża obserwatorium astronomicznego. Zbudowano ją na platformie, którą zdobią maski bóstw Majów jukatańskich. Szczególnie pięknie prezentuje się maska boga Chaca – władcy deszczu i grzmotu.

La Sala de los Mascarones (Sala Masek), w której odbywały się rytuały

i różne ceremonie religijne, znajduje się na wschód od piramidy Kulkkana, kilka metrów od *cenote* Chen Mul i na południe od obserwatorium. Jest to prostokątna budowla ze schodami i dwoma rzędami kolumn wewnątrz. Znajdują się tu również ołtarz, pilastry i belki z fryzmem w stylu Puuc, a do ścian przymocowane są ławki. Całą strukturę zdobią maski boga Chaca.

W centralnej części miasta znajduje się **główny plac**, na którym wznosił się kompleks świątyni, sal kolumnowych, kaplice, ołtarze i platformy. Plac był dawniej otoczony przez budynki administracyjne, mieszkalne i sakralne. Obecnie zobaczymy tu jedynie rozproszoną grupę posągów i wiele podniszczonych schodkowych piramid, a także kolorowe malowidła i plaskorzeźby stiukowe.

Dojazd

Do Mayapán można dotrzeć transportem publicznym z Méridy: autobusy odjeżdżają prawie co godzinę, a podróż trwa niecałe 70 min. Na miejscu nie znajdziemy jednak ani miejsc noclegowych, ani lokali gastronomicznych.

★ Mérida

Stolica stanu Yucatán jest największym i jednym z piękniejszych miast półwyspu. Niemal całe centrum Méridy stanowią zabytkowe budynki z epoki kolonialnej: pałace, kościoły, uniwersytety, teatry, hotele, siedziby władz religijnych i świeckich. Uroku otoczeniu dodają bujna roślinność i barwne kwiaty. Mérida bywa często określana jako „Białe Miasto” (Ciudad Blanca) – nazwa ta pochodzi prawdopodobnie od dawnych kolorów fasad tutejszych budynków. Można odczytywać ją także metaforycznie: w ciągu niemal 300 lat hiszpańskiej kolonizacji miasto było zamieszkiwane niemal wyłącznie przez Hiszpanów i Krolów. Obecnie w Méridzie żyje ponad milion mieszkańców, z czego 60% stanowią potomkowie Majów. W 1993 r. miasto odwiedził Jan Paweł II w trakcie swojej trzeciej pielgrzymki do Meksyku.

HISTORIA

Przed przybyciem Hiszpanów znajdowało się tu majańskie miasto T'ho, znane również pod nazwą Ichkankihóo (Miasto

Pięciu Wzgórz). Owe „wzgórza” nie nawiązywały jednak do ukształtowania terenu, lecz do pięciu piramid wzniesionych na terenie miasta.

Majowie bronili miasta przed Hiszpanami przez 15 lat, by w końcu ulec najeźdźcom w 1542 r. Za datę założenia Méridy uważa się dzień 6 stycznia tego roku, a miano jego twórcy przypadło konkwistadorowi Francisco de Montejo y Leónowi („El Mozo”), zdobywcy T'ho. Miasto nazwano na cześć hiszpańskiego miasta, stolicy regionu Extremadura.

Do budowy Méridy wykorzystano materiały ze zburzonych świątyń, piramid i innych budynków dawnego T'ho. Biskup Diego de Landa dołożył wszelkich starań, by usunąć najdrobniejsze ślady dawnej majańskiej kultury: systematycznie niszczył majańskie rękopisy, hieroglify i dzieła sztuki. Nowa hiszpańska metropolia niebawem się wzbogaciła dzięki kontaktom handlowym z Europą i zyskom z produkcji sizalu – włókna pozyskiwanego z agawy henekwen.

▼ Plaza Mayor otaczają jedne z najważniejszych budynków okresu kolonialnego

Kup książkę

Poleć książkę

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA
 Helion SA

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Meksyk Jukatan i Chiapas

bez wątplenia należy do najpiękniejszych krajów na świecie. Zobaczymy tu pozostałości po wielkich cywilizacjach prekolumbijskich, zabytki kolonialne, dziewicze dżungle, głębokie kaniony, wypełnione wodą studnie krasowe *cenote*, rajskie plaże, rafy koralowe, wysokie fale Pacyfiku i turkusowe wody Morza Karaibskiego... To jeszcze nie wszystko, bowiem Meksyk to przede wszystkim ludzie. Indianie, Metysi czy biali mieszkańcy tego kraju zarażają wszystkich swoim optymizmem, wyrażonym niewymuszonym uśmiechem i pozytywnym nastawieniem do życia.

Ślady **starożytnych cywilizacji**

Zabytki **kolonialne**

Cenote – cud natury

Rajskie **plaże i rafy**

Bogactwo **fauny i flory**

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

 Bezdroża

Sprawdź najnowsze promocje:
● <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane
● <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
● <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny wyłącznie na:

ebookpoint.PL

ISBN 978-83-283-4557-7

Cena 26,90 zł